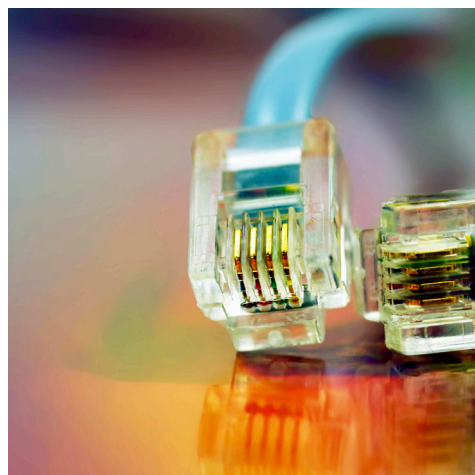
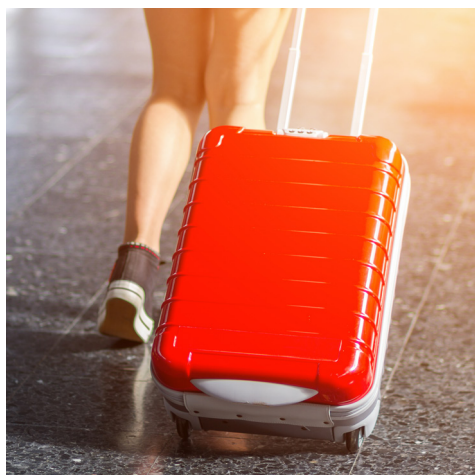
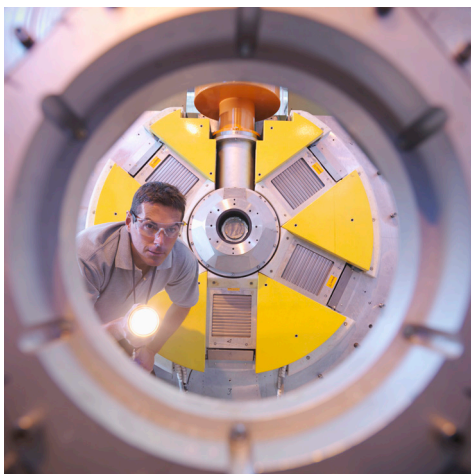
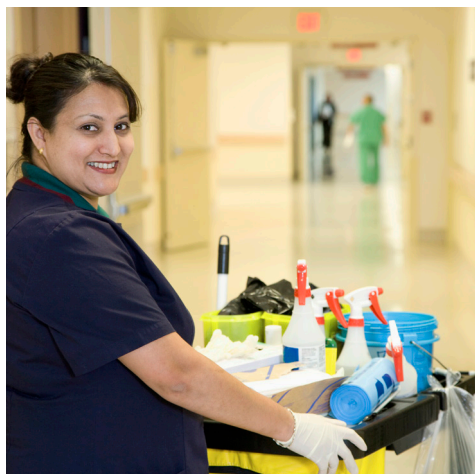
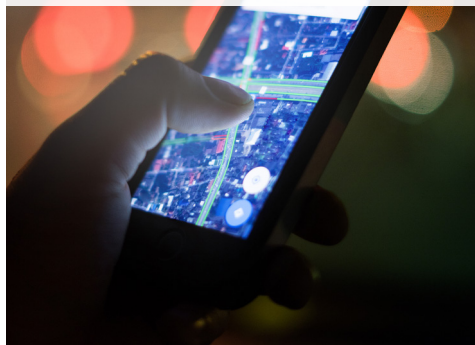

ALMEGAS ÅTERSTARTSPROGRAM

**Så kickstartar vi
tjänstesektorn.**

almeGa

Innehåll

Inledning	2
Tjänstesektorn är en motor för tillväxt, export och jobbskapande	2
Almegas och förbundens program för återstart, höjd tillväxt och hållbar omställning	3
Del 1. Återstarta ekonomin – kicka igång tjänstesektorn	5
Arbetsgivarna måste våga återanställa	5
Konsumenterna måste kunna och vilja konsumera	5
Ersättning för höga sjuklönekostnader	6
Del 2. Genomför reformer för tillväxt, innovationer och stärkt konkurrenskraft	7
A. Accelerera den digitala transformationen	7
Satsa på framtidsteknologier och genomför den digitala transformationen	7
Investera i digital infrastruktur för sysselsättning och tillväxt i hela Sverige	7
Höj ambitionerna kring den digitala transformationen	8
Ställ om skolan - accelerera skolans digitalisering	8
B. Lyft vården och omsorgen	9
Säkra den långsiktiga vårdkapaciteten hos privata vård- och omsorgsgivare	9
Slopa vårdmoms på inhyrd vårdpersonal	9
Höj ambitionerna i äldreomsorgen	9
Hygienlyft i offentlig sektor	9
Digital omställning av vården och omsorgen	10
C. Säkra näringslivets kompetensförsörjning	10
Fler internationella studenter och forskare bör attraheras till Sverige	11
Inför ett kompetensavdrag	11
Inför tech-checkar för ett digitalt kompetenslyft	11
Resultatstyrning inom utbildningssystemet	12
Skala upp bristyrkesutbildningarna	12
D. Gör Sverige till den ledande kunskapsnationen	13
Fler innovationsupphandlingar	13
Samverkan högskola och näringsliv behöver stärkas	13
Utveckla FoU-avdraget	14
Lansera ett forsknings- och samverkansprogram för tjänsteinnovation	14
Sätt digitaliseringen på agendan inom forskningen	14
Låt teknikkonsultbolagen bli en dynamo i forskningspolitiken	14
Reformera tillämpningen av medfinansieringskravet	14
Reformera expertskatten	15
E. Fullfölj januariavtalet och fortsätt modernisera arbetsmarknaden	16
Vidga tjänstemarknaderna	16
Modernisera arbetsmarknaden	16
Del 3. Investera i hållbar omställning av ekonomin	18
Utveckla järnvägsnätet	18
Återhämtning och hållbar omställning av flyget	19
Teknikstödande och marknadsdrivande styrmedel	19
Bilaga. Uppskattade kostnader för programmet	21

Inledning

Den ekonomiska krisen i pandemins spår slår hårt mot företag och anställda i Sverige. Extraordinära åtgärder har krävts för att undvika massarbetslöshet och massutslagning av företag. Det är åtgärder som även skapat förutsättningar för en relativt snabb återstart av ekonomin. Men de ekonomiska hjulen kommer ha svårt att rulla igång om inte arbetsgivarna vågar ta risken att återanställa avskedad personal och att aktivera korttidspermitterade, eller om konsumenterna får återställda möjligheter att konsumera. Risken är samtidigt överhängande att utrymmet för investeringar och expansion minskar till följd av att näringslivet får ta en hård ekonomisk smäll.

Värdet av att rädda företag och jobb överstiger samtidigt vida kostnaderna för räddningspaketen. På sikt kommer åtgärderna att ge god avkastning i form av tillväxt och fler jobb. Men frågan är hur ekonomin ska kunna startas upp i ordnade former, och vilka reformer som krävs för att höja tillväxtkurvorna långsiktigt.

De länder som tar sig först ur krisen och får igång ekonomin kommer ha konkurrensfördelar, de kan förse andra länder med insats- och konsumtionsvaror och de blir attraktiva för utländska direktinvesteringar. Risken finns att investeringar och jobb flyttar dit från till exempel svenska industri- och tjänsteföretag.

Många branscher i tjänstesektorn har under en längre tid stått i det närmaste still vilket har satt djupa ekonomiska spår även i annars livs- och konkurrenskraftiga företag. kan få allvarliga långsiktiga konsekvenser. Risken för konkurser har ökat markant och Sverige kan få brottas med svag tillväxt lång tid framöver om inget görs.

En plan för återstart av ekonomin kräver koordinerade politiska insatser som gör det möjligt för anställda att gå tillbaka till jobbet, som underlättar återanställning och nyrekrytering hos avvaktande arbetsgivare och som får fart på hushållens konsumtion av personliga tjänster.

En avgränsning vi gjort är att enbart fokusera på ekonomiska reformer och inte på hälsoaspekterna av krishanteringen, det överlåter vi till andra experter. Det är viktigt att balansera åtgärder för att återstarta Sverige mot risken för ökad smittspridning. Därför bör också återstarten kombineras med åtgärder som motverkar smittspridningen.

Tjänstesektorn är en motor för tillväxt, export och jobbskapande

Tre av fyra sysselsatta jobbar i tjänstesektorn, privat som offentlig, och sektorn har stått för 9 av 10 nya jobb som skapats det senaste decenniet. Den privata tjänstesektorn står för mer än hälften av BNP. Exporten av tjänster uppgår till ca 700 miljarder kronor, och har ökat snabbt under en längre tid. Tjänsteföretagen blir också allt mer kunskapsintensiva och forskningsinriktade, FoU-investeringarna uppgår årligen till ca 70 miljarder kronor. De senaste decennierna har det skapats mer än 400 000 nya jobb i tjänstesektorn.

Samtidigt har tjänstesektorn blivit allt mer internationellt konkurrensutsatt och sysselsättningsutvecklingen i svenska tjänstekoncerner har varit betydligt starkare utomlands än i Sverige de senaste decennierna. Outsourcing och offshoring av tjänster till andra länder är ett hot mot jobbskapandet i Sverige. Tillgången på kvalificerad arbetskraft, konkurrenskraftiga arbetskraftskostnader och näringslivsvänliga lagar och regler är avgörande för om tjänstjobben ska stanna i Sverige eller flytta utomlands.

Tjänstesektorn kan grovt sett delas in i två delar, dels de serviceintensiva personliga tjänsterna som vänder sig till hushållen och de mer kunskapsintensiva företagstjänsterna som vänder sig till industrin, exportmarknaden, andra tjänstebranscher och offentlig sektor.

Av stor betydelse för Sverige är också välfärdstjänsterna som bidrar till att utveckla den offentliga sektorns service och erbjudande till medborgarna. Det handlar om privata tjänsteföretag som verkar inom skola, vård och omsorg, och som både konkurransutsätter och kompletterar de offentligt producerade tjänsterna, och bidrar till ökad valfrihet för medborgarna.

Det är ett faktum att pandemins ekonomiska konsekvenser har drabbat tjänstesektorn hårt, genom att hushållens konsumtion av personliga servicetjänster har minskat kraftigt och genom att de kunskapsintensiva tjänsterna har hämmats rejält av minskade inköp från industrin, det offentliga, andra branscher och från företag i utlandet.

Tjänsteföretagen står i centrum för pandemins konsekvenser, och nyckeln till återstart av Sverige är att hitta åtgärder som ökar tjänstekonsumtion och stärker tjänstearbetsgivarnas vilja att anställa och expandera. Nyckeln till ökad långsiktig tillväxt för Sveriges ekonomi är ett förbättrat näringsklimat för tjänsteföretagen, med goda villkor för investeringar, innovation, export och expansion.

Tyvärr har tjänstesektorns tillväxtkraft och tjänsteföretagens produktiva energi dränerats av en negativ och skadlig debatt om vinster och om värdet av konkurransutsättning. Privata alternativ är här för att stanna, medborgarna vill ha valfrihet. Istället för att träta om heliga ideologiska kor behövs ett pragmatiskt politiskt beslutsfattande som fokuserar på att utveckla styrningen av de offentliga tjänsterna, oavsett om de produceras privat eller offentligt. Fokus bör ligga på att skapa goda incitament för leverans med kvalitet och önskvärda resultat, tydliga kvalitetskrav för etablering och en konstruktiv men tuff uppföljning av alla leverantörer oavsett ägarform.

Detta är avgörande eftersom den offentliga sektorn tar en tuff ekonomisk smäll till följd av coronakrisen, och det privata näringslivet kan bidra med investeringar och innovativa lösningar för att hjälpa den offentliga sektorn ur krisen framöver. Inte minst för att beta av den växande vårdskulden, men också för att hjälpa till med bemanning och flexibel anpassning av tjänsteutbudet. Den offentliga sektorn står inför en stor utmaning kring hur man ska klara det växande välfärdsåtagandet, utan att det leder till betydande skattehöjningar. Dessutom ökar medborgarnas krav på snabb service med hög kvalitet och individuellt bemötande. Behovet är stort både av åtgärder för effektivisering av välfärdsproduktionen och att höja kvaliteten, resultaten och medborgarnas nöjdhet med servicen. Det talar för att värdet av valfrihet och konkurransutsättning är betydande och att det behövs en fortsatt utveckling på detta område.

Almegas och förbundens program för återstart, höjd tillväxt och hållbar omställning

Detta dokument är både ett program för återstart av tjänstesektorn och av Sveriges ekonomi, och ett program för höjd tillväxt och hållbar omställning utifrån tjänsteföretagens perspektiv. Programmet är uppdelat i tre delar: Del 1. Återstarta ekonomin – kicka igång tjänstesektorn, Del 2. Genomför reformer för tillväxt, innovationer och stärkt konkurranskraft, Del 3. Investera i hållbar omställning av ekonomin.

Syftet med programmet är inte att ersätta de satsningar som gjorts av regeringen för att motverka utslagning av jobb och företag under corona-krisen. Dessa åtgärder har varit mycket viktiga för att motverka en riktigt djup och långvarig kris. Almegas program är tänkt att komplettera de viktiga åtgärder som regeringen tagit fram, till exempel korttidspermittering, omställningsstöd, sänkta arbetsgivaravgifter, stöd till hyreskostnader, möjlighet att få anstånd med skattebetalningar och tillgång till statliga lånegarantier. Det är viktigt att dessa stödåtgärder inte fasas ut för tidigt, de bör finnas kvar åtminstone fram till slutet av augusti 2020. För även om smittspridningen har minskat så är det för tidigt att blåsa faran över, det är svårt att få stopp på smittspridningen helt så den lär fortsätta under lång tid. Dessutom finns risk för snabbt uppblossad smittspridning både i Sverige och internationellt, vilket kan göra att internationella resor och handel försvåras.

Kostnaderna för räddnings- och återstartspaketet är förhållandevis höga, men de kommer betala sig på sikt. Värdet av att undvika omfattande konkurser och massarbetslöshet är mycket stort, även om det är svårt att sätta siffror på.

Almegas program innehåller inte bara åtgärder för att få fart på ekonomin utan lägger även stort fokus på insatser för att öka tillväxten långsiktigt och att adressera den nödvändiga omställningen mot ett hållbart samhälle. Båda dessa områden kan om de utformas rätt leda till höjd ekonomisk tillväxt, samtidigt som miljön och klimatet värnas.

Värdet av höjd tillväxt är stort. Om Sverige kunde höja sin årliga BNP-tillväxt med 2 procentenheter skulle det på tio år generera ett ökat produktionsvärde motsvarande ca 1 100 miljarder, utifrån dagens BNP-nivå på ca 5 000 miljarder.

Statens finanser är samtidigt goda, och förutsättningarna är bra att till relativt låg kostnad lånefinansiera räddnings-, återstarts-, tillväxt- och omställningsåtgärderna. Idag ligger statsskulden på ca 1 000 miljarder eller ca 20 procent av BNP. Statsskulden har också varit på väg ner under flera år och förutspås minska till 14 procent av BNP år 2022. Kostnaderna för räntorna på statsskulden väntas uppgå till ca 30 miljarder kronor år 2020.

Den totala kostnaden för Almegas program får återstart av ekonomin, höjd tillväxt och hållbar omställning uppgår till 161,82 miljarder kronor år 2020–2022. För en sammanställning av kostnaderna, se bilagan. Om staten lånefinansierar dessa kostnader blir den årliga räntekostnaden 4,5 miljarder. Genom att åtgärderna leder till högre tillväxt och god ekonomisk utveckling samt hållbar omställning, kommer det värde som genereras vara mångdubbelt högre.

Del 1. Återstarta ekonomin – kicka igång tjänstesektorn

Coronakrisen har påverkat ekonomin på djupet även om regeringens krispaket bidragit till att undvika massarbetslöshet och omfattande utslagning av företag. Men framtidstron och förtroendet för ekonomin är skadat hos hushållen och företagen. Viljan att konsumera och investera hämmas av en negativ syn på de ekonomiska förutsättningarna. För att få de ekonomiska hjulen att börja snurra igen krävs åtgärder som stärker arbetsgivarnas vilja att återanställa och nyrekrytera, och som uppmanar konsumenterna att konsumera.

Tjänstesektorn har drabbats hårt under krisen, vilket bland annat framgår av statistiken om korttidspermitteringar. Över 500 000 anställda har permitterats, dvs gått ner i arbetstid med mellan 20 till 80 procent, varav ca 350 000 jobbar i tjänstesektorn.

Arbetsgivarna måste våga återanställa

Många företag kommer vara ekonomiskt pressade och ha svårt att betala löner till de anställda. Återhämtningen kan därmed fördröjas vilket leder till samhällskostnader i form av uteblivna skatteintäkter och kvarstående arbetslöshet. Kostnaderna för återrekrytering och nyrekrytering bör sänkas genom minskad kostnad för arbetsgivaravgiften.

Regeringen har infört en tillfällig sänkning av arbetsgivaravgiften mellan 1 mars och 30 juni, en sänkning som gäller högst 30 anställda per företag och beräknas på lön upp till 25 000 kronor per anställd och månad. Denna reform belastar intäktssidan i statsbudgeten med en minskning på 30,5 miljarder kronor. Det motsvarar ungefär en sänkning av arbetsgivaravgifterna med 3 procent under ett år.

Almega föreslår att arbetsgivaravgifterna sänks permanent med 3 procent

Arbetsgivaravgiften behöver sänkas permanent, särskilt som ca 30 procent av avgiften inte är kopplade till någon socialförsäkring utan kan betraktas som en indirekt skatt på arbete.

Sänkningen bör vara en generell sänkning som omfattar alla arbetstagare, dvs inga begränsningar vad gäller antalet anställda eller de anställdas lön.

Kostnad för sänkt arbetsgivaravgift med 3 procent:

- under september-december 2020: 6 miljarder
- under perioden 2021–2022: 36 miljarder, därefter årlig kostnad 18 miljarder

Summa sänkt arbetsgivaravgift 2020–2022: 42 miljarder

Konsumenterna måste kunna och vilja konsumera.

Pandemin har medfört i grunden förändrade konsumtionsmönster. Svag konsumtionsefterfrågan är potentiellt sett ett stort hinder för ekonomisk återhämtning. Stigande arbetslöshet är en faktor som slår mot konsumtionen, oro för smittan en annan. Särskilt tjänstekonsumtionen har drabbats särskilt hårt till följd av att många tjänster konsumeras i möten mellan kund och leverantör, men också till följd av restriktioner mot resor och allmänna sammankomster. Konsumtionens utveckling styrs av hushållens inkomster och förtroende för ekonomin, priserna på varor och tjänster, samt oro för smittspridning och restriktioner mot allmänna sammankomster. Det finns en risk för att hushållens framtidstro har försämrats, vilket leder till att man sparar i ladorna samtidigt som behoven av åter-

ställd konsumtion är stort. För att få fart på särskilt tjänstekonsumtionen är sänkt moms på tjänster ett förslag som kan göra skillnad.

- **Moms på tjänster sänks med 10 procent i ett halvår från 1 september 2020 till sista februari 2021 för att få fart på tjänstekonsumtionen.** Riktade momssänkningar stärker hushållens konsumtionsutrymme och påverkar strukturen i hushållens konsumtion både vad gäller mixen av olika varor och tjänster och leder till tidigare lagd konsumtion. Sänkt moms för drabbade branscher kan öka konsumtionen både genom inkomsteffekten (hushållen får ökat konsumtionsutrymme), genom omfördelningseffekten (vissa varor och tjänster blir mer intressanta att konsumera) och genom tidseffekten (konsumtion tidigareläggs). Sammantaget innebär detta att riktade momssänkningar har god sannolikhet att öka konsumtionen av tjänster där efterfrågan fallit stort. Det handlar exempelvis om moms på restaurangbesök, hotellnätter, resor, personliga tjänster, bemanningstjänster (tex vårdmomsen) och konsulttjänster. Sänkt tjänstemoms bör vara en prioriterad åtgärd för att få igång konsumtionen av tjänster och därmed också återstarta ekonomin.

Kostnad för sänkt tjänstemoms med 10 procent i ett halvår från 1 september:

- 2020: 8,3 miljarder
- 2021: 4,2 miljarder

Summa 12,5 miljarder

Ersättning för höga sjuklönekostnader

Regeringen och riksdag beslutade i mars 2020 om en statlig ersättning som täcker hela sjuklönekostnaden för arbetsgivare i privat och offentlig sektor under april och maj. I maj kom sedan information från regeringen om att stödet skulle förlängas fyra månader till den 30 september, och att stödet ska riktas enbart till höga sjuklönekostnader mellan den 1 augusti och den 30 september. Regeringen har ännu inte fattat beslut om förlängningen av stödet, men väntas göra det före midsommar.

Hur stödet ska utformas under perioden 1 augusti till den 30 september är inte klart, men intentionen är att arbetsgivarna endast ska kunna få ersättning för stöd som överskrider den genomsnittliga sjuklönekostnaden. Utformningen kommer bygga på det stöd för höga sjuklönekostnader som funnits 2014 och som bygger på att arbetsgivarna delas in i olika storleksklasser och att man utgår från den genomsnittliga sjuklönekostnaden för respektive storleksklass. Därefter kan arbetsgivare som har högre sjuklönekostnader än genomsnittet i sin storleksklass ansöka om ersättning. Ersättningens storlek har begränsats till 250 000 kronor per företag.

Så länge corona-smittspridning fortsätter i samhället är det rimligt att staten tar hela den sjuklönekostnad som överstiger den genomsnittliga sjuklönekostnaden i respektive storleksklass 2019, dvs före pandemin. Det innebär i praktiken att staten täcker halva sjuklönekostnaden för arbetsgivarna.

Ersättningen bör gälla en längre tidsperiod än fram till den 30 september. Det är svårt att säga hur länge smittspridningen kommer fortsätta, vi gör ett försiktigt antagande och räknar med att smittspridningen successivt kommer försvinna under 2021. Ersättningen för höga sjuklönekostnader föreslås därför finnas kvar till utgången av 2021.

**Kostnad ersättning för höga sjuklönekostnader 1 oktober 2020-31 december 2021:
13 miljarder (0,92 miljarder/månad).**

Del 2. Genomför reformer för tillväxt, innovationer och stärkt konkurrenskraft

Tillväxten ser ut att få sig en rejäl törn både i Sverige och globalt till följd av corona-krisen. I Sverige har tillväxten varit svag de senaste åren och produktivitetens utvecklingen har varit mycket återhållsam. En stor utmaning har varit att kompetensförsörjningen inte fungerat, många företag har upplevt stor brist på personal och antalet lediga jobb har varit rekordstort.

Kompetensförsörjningen behöver förbättras genom åtgärder som ökar utbildningssystemets kvalitet, relevans och effektivitet. Möjligheterna till kompetensutveckling behöver stärkas och villkoren för humankapitalinvesteringar bör förbättras.

Behovet av åtgärder för att öka tillväxten och produktiviteten är stort, men det behövs också lösningar som ökar effektiviteten i och produktionen av välfärdstjänster och som adresserar behovet av digital omställning.

Samtidigt krävs också satsningar som ökar näringslivets innovationsförmåga och internationella konkurrenskraft. Det gäller i hög grad tjänstesektorn som blir allt mer kunskapsintensiv och exportinriktad.

A. Accelerera den digitala transformationen

Satsa på framtidsteknologier och genomför den digitala transformationen

Tillväxten hotas av låga samhälls- och privata investeringar i ny teknologi, i IT-system och i forskning och utveckling. Coronakrisen har tydliggjort värdet av digitalisering på ett nytt sätt, och att Sverige ligger i framkant som IT-land har underlättat för många verksamheter att ha "business as usual". Personalen har kunnat jobba hemifrån och möten har hållits på distans. Det har minskat smittspridningen och sparar tid och resurser, digitalisering ger effektivisering och sparar på miljön. Den digitala transformationen av samhälle och näringsliv är långt ifrån fullt genomförd. Bredbandet är inte fullt utbyggt, teknikutvecklingen har inte stannat av. 5G, AI och självkörande fordon är några exempel på ny digital teknik som har potential att generera ökad tillväxt och produktivitet.

Investera i digital infrastruktur för sysselsättning och tillväxt i hela Sverige

Coronakrisen har visat på behovet av att människor och verksamheter över hela landet har tillgång till snabb och säker uppkoppling när många är hemma och behöver snabbt internet för både jobb, beställa mediciner och skolarbete på distans. Det minskar sårbarheten i samhället. Att investera i snabbt bredband och 5G skapar goda förutsättningar för samhället i stort och är en nödvändighet för landsbygden. Idag är det bara fyra av tio hushåll och nästan lika få arbetsställen som har tillgång till snabbt bredband på svensk landsbygd. Som jämförelse har nästan nio av tio hushåll i tätbebyggt område sådan tillgång. Bredbandsutbyggnaden är alltså långt ifrån klar och regeringens egna bredbandsmål har inte nåtts. Enligt PTS behövs ytterligare stödpengar för att det ska kunna ske. Dessutom är utrullningen av 5G försenad i Sverige. Från att Sverige tidigare har varit bland de främsta

i världen med att rulla ut ny teknik kommer vi nu att vara bland de sista i Europa. Det offentliga bidrag för en fortsatt bredbandsutbyggnad behöver öka och utrullningen av 5G snabbas på och användningen stödjas. Dessutom behövs nationella investeringar i den mjuka digitala infrastrukturen, ökat tillgängliggörande av öppna data och en tillväxtagenda för data.

Kostnad för bredbandsutbyggnad 2021–2022: 8,8 miljarder¹, (4,4 miljarder per år)

Höj ambitionerna kring den digitala transformationen.

Staten kan använda sig av olika typer av styrmedel för att stödja näringslivets digitalisering. En typ av styrmedel är selektivt stöd till företag, en annan typ är ramvillkor där till exempel lagar och regler görs mer digitaliseringsvänliga. En nationell strategi behövs med ambitionen att Sverige ska bli en världsledande nation inom AI och digital transformation. Strategin bör omfatta satsningar på forskning och utbildning men också innehålla en nationell utvecklingsfond för medel som kan sökas av regioner och kommuner i samverkan med näringslivet, till exempel genom innovationsupphandlingar.

IT-investeringarna i Sverige måste höjas och här bör staten ta täten genom Statens inköpscentrals upphandlingar, men också genom att stötta de behov som finns av digitalisering i kommuner och regioner.

Öppna data måste tillgängliggöras betydligt mer än idag. I OECD:s senaste mätning låg Sverige bara på plats 32 av 33 bland jämförbara länder när det gäller öppna data. Öppna data skapar även möjligheter för nya sätt att arbeta för den offentliga förvaltningen. I och med att data från verksamheten struktureras och görs tillgänglig för andra blir den även tillgänglig för den egna verksamheten och kan utgöra underlag för analys av verksamheten, kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling. En ökad transparens bidrar också till att öka den offentliga sektorns legitimitet, minskar risken för oegentligheter och skapar nya möjligheter att upptäcka och motverka fel. Värdet på marknaden för informationstjänster som bygger på offentliga data och e-tjänster är också stort, beräkningar har kommit fram till att direkta tillväxtpotentialen i en ökad vidareanvändning av offentlig data i Sverige är runt 10 miljarder kronor. Regeringen ska vid implementeringen av det nya öppna data-direktivet, som för närvarande utreds, säkerställa att dataägarande myndigheter ges tydliga incitament och rätt förutsättningar för att öka tillgängligheten till data.

Ställ om skolan - accelerera skolans digitalisering

Den senaste tiden har det tagits enorma språng vad gäller att möjliggöra skolundervisning hemifrån. Detta arbete behöver stödjas ytterligare och förstärkas. Sveriges Kommuner och Regioner presenterade i mars 2019 på regeringens uppdrag ett förslag till handlingsplan för skolans digitalisering. En viktig del i handlingsplanen var att bygga ut den digitala kompetensen på lärarutbildningarna och att stärka lärarnas kompetens. Regeringen har dröjt med att genomföra handlingsplanen, vilket bör vara en högt prioriterad åtgärd för omställningen efter coronakrisen.

Kostnad för handlingsplan för digitalisering av skolan: 1 miljard, (0,5 miljarder/år)

¹ Enligt PTS är kostnaden 22 miljarder för att ansluta 99,9 procent av befolkningen fram till tomtgränsen år 2025. Vi antar att en femtedel av denna bredbandsutbyggnad blir klar under perioden 2021-2022. <https://www.pts.se/globalassets/startpage/dokument/icke-legala-dokument/rapporter/2019/internet/uppfoljning-av-bredbandsstrategi-2019/uppfoljning-av-regeringens-bredbandsstrategi-2019.pdf>

B. Lyft vården och omsorgen

Säkra den långsiktiga vårdkapaciteten hos privata vård- och omsorgsgivare

Många privata vårdgivare verkar på uppdrag av kommuner och regioner inom primärvård, specialistvård, äldreomsorg, daglig verksamhet med mera. På grund av pandemin ställs många vårdbesök och insatser in vilket innebär att flera verksamheter har ett mycket tufft ekonomiskt läge. Regioner och kommuner bör säkra kapaciteten hos de vård- och omsorgsgivare som verkar på deras uppdrag så att de kan överbrygga krisen. All kapacitet behövs för att arbeta bort vårdskulden och möta den demografiska utvecklingen.

Kostnad 2021-2022 för vårdskulden: 8 miljarder²

Slopa vårdmoms på inhyrd vårdpersonal

Coronavirusets effekter medför stora påfrestningar för vårdgivare och personal inom vården och omsorgen. Läget är allvarligt och ställer krav på anpassningar i takt med den snabba utvecklingen och det uppdämda vårdbehovet. Mot bakgrund av den extraordinära situationen och den ökande vårdskulden bör regeringen slopa moms på inhyrd vårdpersonal under 2020, och skynda på den utredning som tillsatts om att permanent ändra reglerna så att momsproblematiken försvinner.

Kostnad 2021-2022 för slopad vårdmoms: 420 miljoner³

Höj ambitionerna i äldreomsorgen

Coronapandemin har föranlett en diskussion om framförallt äldreomsorgens kvalitet och behovet av mer resurser. Samtidigt ser sig många kommuner tvingade att spara in på välfärden till följd av en försämrad ekonomi. Privata alternativ och en mångfald av aktörer har bidragit till att utveckla svensk äldreomsorg. Samtidigt har under senare år en alltmer rigid styrning hämmat innovation och kvalitetsutveckling. Med hjälp av digitalisering och ny teknik, nya arbetssätt och metoder, kan välfärdens resurser hanteras mer effektivt. Men då måste upphandlingskrav, lagar och regler för till exempel tillståndsgivning vara sådana att de uppmuntrar, snarare än hindrar, innovation. Ett initiativ bör tas för en ökad styrning mot kvalitetsmål och en begränsning av detaljregleringar för att på så sätt vidareutveckla svensk äldreomsorg.

Hygienlyft i offentlig sektor

Coronapandemin har ökat medvetenheten om vikten av social distansering och god handhygien, men värdet av hygienåtgärder är betydligt större än så. Rena arbetsmiljöer ökar effektiviteten och produktiviteten samt minskar kostnader för sjukdomar och arbetsskador. Rena arbetsmiljöer är särskilt viktiga i offentlig sektor, i skolorna, i vården och i äldreomsorgen. Idag finns tyvärr stora problem med smutsiga skolor och för lite resurser läggs på upphandling av hygientjänster. Personalen i offentlig sektor förväntas ofta ha tid att själva sköta städning av skoltoaletter, spritning av vårdplatser och -lokaler och rengöring i äldreboenden. Det leder till minskad effektivitet när lärare och vård- och omsorgspersonal inte kan ägna hela sin tid åt de yrken de är utbildade för. De hygientjänster som

2 Regeringen föreslår i budgetpropositionen för år 2021 att 4 miljarder tillförs regionerna årligen 2021-2022 för att hantera det uppdämda vårdbehovet.

3 Regeringen har avsatt 210 miljoner per år 2020-2022 till regionerna för att kompensera för de kostnadsökningar som vårdmomsen innebär för privata vårdgivare inom hälso- och sjukvården. Sannolikt är de faktiska kostnaderna högre bl.a. då verksamheter inom t.ex. tandvård, äldreomsorg med flera, inte omfattas av kompensationen.

upphandlas köps oftast in genom lägstapris-upphandlingar och uppföljningen är bristfällig vilket gör att kvaliteten blir bristande. Det behövs ett hygienlyft i offentlig sektor.

Kostnad 2021–2022 för hygienlyft i offentlig sektor: 1 miljard (0,5 miljarder/år)

Digital omställning av vården och omsorgen

Det har genom åren tagits fram hyllmeter med utredningar, förslag och tester kring e-hälsa, nätläkare, nattkameror, hemmonitorering, välfärdsteknik m.m. Men tyvärr har tillräckligt mycket inte skett. I krisen har vi visat att det som tidigare har tagit flera år att införa, kan komma till användning inom dagar eller veckor. Men mot bakgrund av de många utmaningar som vården och omsorgen nu ställs inför (kopplat till coronaviruset och den demografiska utvecklingen) så behöver vi växla upp den digitala omställningen av hela systemet, och det brådskar.

C. Säkra näringslivets kompetensförsörjning

Många branscher upplever nu en övertalighet. Det får dock inte dölja det faktum att många företag i Sverige under lång tid har haft problem med tillgången till lämplig arbetskraft. Så snart krisen lättar kommer dessa problem bli mycket påtagliga igen. De kommer vara störst i företag som vill växa och utvecklas, vilket hämmar tillväxten.

En rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) kom fram till att sannolikheten att förlora jobbet till följd av automatisering var nästan tre gånger högre för en person med enbart grundskola eller liknande, jämfört med en person som har disputerat. En kandidatexamen halverar automatiseringssannolikheten jämfört med en gymnasieutbildning som varar kortare än tre år⁴. Reformen som innebär ökad kvalitet och incitament för utbildning och vidareutbildning blir viktigare i resan mot framtidens näringsliv där smarta robotar och ny teknik kommer att kunna ersätta allt fler arbetsuppgifter.

Bättre möjligheter för arbetsgivare och arbetstagare att investera i kompetensutveckling är därför en mycket angelägen fråga. Arbetsgivarnas vilja att satsa på personalutbildning hämmas av personens rörlighet, det är svårt att skydda humankapitalinvesteringar. Det gör att särskilt stora och affärskritiska utbildningssatsningar riskerar att utebli. Samtidigt finns en växande och viktig marknad för privata utbildningar som vänder sig både till arbetsgivare och arbetstagare, där olika utbildningsaktörer erbjuder möjlighet att förvärva spetskompetens som bidrar till tillväxt och konkurrenskraft. Utbildningsmarknaden erbjuder en flexibilitet som inte finns i det offentliga utbildningssystemet där populära utbildningar är översökta och där upplägg och innehåll sällan är anpassat till näringslivets och arbetstagarnas specifika behov. Eftersom kunskapsinvesteringar är så pass viktiga för konkurrenskraft och tillväxt är det motiverat för samhället att stötta arbetsgivarnas och arbetstagarnas utbildningssatsningar. Samhället kan också bidra till att öka utbildningarnas tillgänglighet genom initiativ för lärande på distans.

Före coronakrisen har arbetsgivarna i såväl privat näringsliv som i offentlig sektor upplevt en lång period av stigande kompetensbrist, det har saknats personer med relevant gymnasial yrkesutbildning och personer med eftergymnasial utbildning med inriktning mot life science, teknik, IT, juridik och ekonomi m.fl. utbildningsområden. En viktig åtgärd är därför att höja utbildningssystemets kvalitet, effektivitet och relevans. Mer resurser behöver tillskjutas till gymnasial och eftergymnasial utbildning och dimensioneringen av utbildningarna behöver anpassas bättre efter näringslivets behov. När inte utbildningssystemet räcker till måste det finnas utrymme för kompetensinvandring och internationell talangattraktion.

4 Digitaliseringens dynamik – en ESO-rapport om strukturomvandlingen i svenskt näringsliv, ESO 2016:4

Fler internationella studenter och forskare bör attraheras till Sverige

Internationella studenter och forskare behöver erbjudas goda villkor för att etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetsgivare som inte hittar den kompetens man söker i Sverige bör få hjälp att hitta den utomlands, och ha goda möjligheter att rekrytera från utlandet. Regelverket för arbetskraftsinvandring bör vara tillåtande och myndigheterna bör ha i uppdrag att främja en väl fungerande arbetskraftsinvandring.

Kostnad 2021–2022 för att attrahera och behålla internationella studenter: 1 miljard (0,5 miljarder/år)

Inför ett kompetensavdrag

Kompetensutveckling är ett delat ansvar mellan samhälle, näringsliv och anställda. Företagen är den största utbildningsaktören, det är företagen som finansierar lejonparten av de kompetensutvecklingsåtgärder som görs, riktat mot yrkesverksamma. Men företagen äger inte resultatet av kompetensutvecklingen, det gör personalen. Kompetensutveckling innebär därmed att andra företag gynnas när kompetensutvecklad personal byter arbetsgivare, så kallade positiva spillovers. Det kan leda till att arbetsgivare inte vågar satsa på kompetensutveckling i tillräcklig utsträckning, det är inte säkert att man kan räkna hem investeringen. Dessutom kan företag inte ta upp humankapital som en tillgång i balansräkningen på samma sätt som för fysiskt kapital, vilket gör att dessa värden blir osynliga för aktieägarna. Det kan också bidra till att det investeras för lite i kompetensutveckling. Utmaningarna ökar till följd av de stora omställningsbehov som väntas genom digitalisering, automatisering och robotisering. Nya jobb kommer skapas med nya och höjda kunskapskrav, medan existerande jobb i viss utsträckning försvinner. Högre personalomsättning och större osäkerheter om framtidens kompetenskrav skapar ytterligare osäkerheter kring satsningar på kompetensutveckling.

Svenskt Näringsliv har i en undersökning frågat företagen om vad som skulle kunna bidra till att de satsar mer på kompetensutveckling. Det vanligaste svaret är "Skattesubventioner av företagets köp och investeringar i utbildning".

Kompetensavdrag är ett avdrag som görs i arbetsgivardeklarationen på sista raden och som innebär att en del av företagets kostnader för personalutbildning (som fyller vissa kriterier) kan kvittas mot utgående arbetsgivaravgifter.

Kostnad 2021–2022 för kompetensavdrag: 3,4 miljarder (1,7 miljarder/år)

Inför tech-checkar för ett digitalt kompetenslyft

Den digitala transformationen innebär att arbetsuppgifter, och vissa fall hela yrken, förändras i grunden. Den innebär även att konsumtion och samhällsservice i allt högre grad sker digitalt. Om individer, i sina roller som både medarbetare och medborgare har otillräcklig digital kompetens kommer de inte att kunna ta del av digitaliseringens möjligheter. Brist på digital kompetens relativt våra konkurrentländer innebär en nackdel för Sverige eftersom en allt större del av tillväxten är kopplad till digitala produkter och tjänster. Ett exempel är att exporten av mjukvara och datatjänster är den snabbast växande delen av svensk export, och utgör en stor del av Sveriges tjänsteexport.

Vid millennieskiftet diskuterades en reform kring individuellt kompetenssparande för att öka incitamenten till kompetensutveckling. Poängen för individen är att ge ökade möjligheter att ta ett eget ansvar för sin utveckling, och ha friheten att kunna styra sitt liv, att kunna utvecklas i jobbet och att kunna byta jobb. För samhället är stöd till individens kompetensutveckling ett sätt att höja den generella utbildningsnivån. Det bidrar till höjd produktivitet och därmed till högre tillväxttakt och en bättre fungerande arbetsmarknad med färre flaskhalsar och minskad risk för arbetslöshet.

Nu står näringsliv och samhälle inför en digital transformation som kräver uppgraderad digital kompetens. Här finns också utmaningar att hantera, till exempel visar den internationella kunskaps-

mätningen av vuxnas färdigheter att ungefär 3 miljoner svenskar i åldrarna 16–65 år har otillräckliga eller låga färdigheter i att lösa problem med hjälp av dator eller internet.

I Tyskland har sedan länge vouchers använts för att stimulera kompetensutveckling och vuxenutbildning. Den nationella vouchermodellen kallas Bildungsprämie och innebär att de som vill ha fortbildning kan få en utbildningscheck på upp till 500 euro, som de kan använda om vissa kriterier är uppfyllda. På regional nivå finns kompletterande lösningar kallade utbildningscheckar, kvalifikationscheckar eller utvecklingsbonusar.

För att snabbt ställa om arbetskraften till en digital post-Corona-ekonomi skulle ett ”tech-check-häfte” à 10 000 kr utgå till yrkesverksamma. Det kan exempelvis användas för vägledning, utbildning och kompetensutveckling genom informella lärandeformer. Systemet kan med fördel starta med en testverksamhet med fokus på vissa delar.

Kostnad 2021–2022 för tech-checkar: 1,6 miljarder (0,8 miljarder/år)

Resultatstyrning inom utbildningssystemet

Dimensioneringen av gymnasiala och eftergymnasiala utbildningar styrs av vilka utbildningar ungdomarna är intresserade av. Utbudet av utbildningar styrs även av utbildningsanordnarnas prioriteringar, lärarresurser och utvecklingsutrymme. Utbildningarna finansieras enligt en pengmodell med en på förhand fastslagen nivå som är kopplad till utbildningarnas innehåll. På högskolenivå innehåller ersättningsmodellen en del för antalet studenter och en del för antalet poäng de tar. Men det saknas överlag en komponent för resultatstyrning kopplat till arbetsmarknadsutfall, och det samma gäller utbildningarnas kvalitet och mervärde.

Skala upp bristyrkesutbildningarna

Med ökad arbetslöshet bland grupper med låg utbildningsnivå behöver arbetsmarknads- och utbildningspolitiken skala upp utbildningarna till förväntade bristyrken. Nya arbetslösa måste direkt – redan dag 1 – matchas mot utbildningar till bristyrken. Regeringens satsning på äldreomsorgsliftet är en välkommen insats som behöver följas av flera initiativ. Vuxenutbildningen, yrkeshögskolorna och arbetsmarknadsutbildningarna måste växa inom utbildning, vård och omsorg och transport och distribution där vi med säkerhet veta att det kommer finnas stor efterfrågan på arbetskraft framöver.

Kostnad 2021–2022 för uppskalade bristyrkesutbildningar: 0,4 miljarder (0,2 miljarder/år)

D. Gör Sverige till den ledande kunskapsnationen

Sveriges position i den internationella konkurrensen avgörs i hög grad av vår kunskapsintensitet relativt andra länder. Svensk tjänsteexport har ökat kraftigt under 2000-talet. Detta beror bland annat på att den kunskapsintensiva tjänstesektorn växer och internationaliseras. FoU har betydelse både genom ökad export av FoU-tjänster har ökat, men också genom att det stärker tjänstebranschernas internationella konkurrenskraft.

Offentligt finansierad forskning stimulerar FoU och innovationer i företagen. Akademisk forskning utgör en slags infrastruktur – i likhet med traditionell infrastruktur.

Trots att krisen inte är orsakad av strukturella problem i näringslivet eller på finansmarknaden, fanns det orosmoln i form av svag produktivitetsutveckling och högt belånade hushåll. Tillväxten var låg i näringslivet och underskotten stora i många kommuner och regioner. Näringslivets konkurrenskraft utmanas av att kostnadsläget i Sverige är internationellt sett högt och särskilt i jämförelse med konkurrentländer i Asien. Länder som satsar allt mer på högteknologi och kunskapsintensiva tjänster. Tittar man specifikt på Sveriges tjänstesektor är nackdelarna ännu större jämfört med omvärlden. Detta innebär problem för svensk konkurrenskraft i takt med att tjänstesektorns globalisering.

Sverige satsar internationellt sett mycket stora resurser på forskning, men lyckas inte omvandla kunskap till innovationer och jobb. Det konstaterar OECD i sin rapport "Reviews of Innovation Policy".

Näringslivet förändras i snabb takt till följd av innovationer, teknikutveckling och strukturomvandling. De nya jobb som skapas är kunskapskrävande och komplexa. Dynamiken i näringslivet innebär att kompetensbehoven utvecklas snabbare än vad utbildningssystemet hinner med att leverera, dels kvantitativt men framförallt kvalitativt. För att stänga gapet mellan efterfrågan och utbud på kompetens krävs reformer som premierar samverkan mellan akademi och näringsliv inom både forskning och utbildning.

Fler innovationsupphandlingar

Innovationsupphandling är ett bra verktyg för att öka efterfrågan på innovationer, det kan bidra till att höja näringslivets innovationsförmåga. Det finns olika nivåer av innovationsupphandling, beroende på hur drivande en upphandlande myndighet eller enhet är i en upphandlingsprocess avseende att få fram nya lösningar, samt syftet med inköpet. En upphandlande myndighet kan öppna upp för nya lösningar, utan att ställa det som krav. En annan metod är att upphandlingen uttryckligen avser nya lösningar som ännu inte finns att tillgå på marknaden. Ett ytterligare alternativ är att upphandlande myndighet efterfrågar utveckling eller forskning för att driva fram nya lösningar.

Innovationspartnerskap är en form av innovationsupphandling som handlar om att upphandla både utvecklingen av en produkt och köp av produkten samtidigt. En begränsning är att innovationspartnerskap endast får inrättas med leverantörer som bedriver separat forsknings- och utvecklingsverksamhet. Detta utesluter tyvärr de flesta kunskapsintensiva tjänsteföretag. För att förverkliga lösningar som utvecklar samhället på bred front behöver regelverket bejaka innovativa lösningar även hos de många och kreativa tjänsteföretagen.

Samverkan högskola och näringsliv behöver stärkas

Nya samarbetsformer behövs, som gynnar både forskningen, samhället och näringslivet. Forskarna och näringslivet behöver bli samproducenter i ökad utsträckning. Genom att släppa in forskare i utvecklingsprojekt och förändringsarbete i näringslivet, kan forskningen få tillgång till praktiska fall och möjlighet att testa sina teorier samtidigt som näringslivet får möjlighet att ta del av forskarens insikter. Samverkan fungerar som bäst när båda parter ser sig som samproducenter som stöttar var-

andra och vill varandras bästa. Idag saknas styrmedel som säkerställer att lärosätena har ekonomiska resurser och tydliga ambitioner kring den tredje uppgiften, det behöver ändras.

**Kostnad 2021–2022 för ekonomiska incitament för ökad samverkan högskola-näringsliv:
1 miljard (0,5 miljarder/år)**

Utveckla FoU-avdraget

Idag är det svårt för många kunskapsintensiva tjänsteföretag utan separata FoU-avdelningar och heltidsanställda forskare att ta del av stödet. Kravet på att FoU-medarbetaren ska jobba minst 75 procent av sin tid i ett visst projekt är ett hinder för konsulter som ofta är engagerade i många olika projekt. Reglerna bör därför ses över och öppnas upp.

Kostnad 2021–2022 för utvidgat FoU-avdrag: 0,5 miljarder (0,25 miljarder /år)

Lansera ett forsknings- och samverkansprogram för tjänsteinnovation

Tjänstesektorn och tjänsteproduktion i andra sektorer står för en mycket stor del av värdeskapande och tillväxt, bland annat genom kunskapsintensiv tjänsteexport. Genom forskning och utveckling kan tillväxtpotentialen höjas ytterligare. Att lyfta tjänstesektorns innovationsförmåga och produktivitet borde vara en hörnsten i forskningspolitiken, men anslag saknas idag. Samverkans- och branschprogram finns men de har fokus på industrin och höga medfinansieringskrav försvårar för tjänsteföretag som har svårare att skydda och patentera sina innovationer. Genom nära samverkan mellan institut och kunskapsintensiva tjänsteföretag skapas en plattform som bidrar till hela näringslivets konkurrenskraft och utvecklingen av ett innovativt och hållbart samhälle.

Kostnad 2021–2022 för tjänsteforskningsprogram: 1,5 miljarder (0,75 miljarder/år)

Sätt digitaliseringen på agendan inom forskningen.

Vinnova har i en analys konstaterat att det finns "en nästan total avsaknad av forskning som adresserar den genomgripande förändring vad gäller interaktion, ledning, organisation och affärsmodeller som digitalisering för med sig. Det är oroande och bör snarast åtgärdas med en riktad satsning från regeringen på ett brett forskningsprogram om digitalisering.

Låt teknikkonsultbolagen bli en dynamo i forskningspolitiken.

I Sverige konkurrerar teknikkonsultbolagen med forskningsinstituterna inom RISE som erbjuder liknande tjänster till industrin och offentlig sektor. Denna konkurrens sker inte på lika villkor. En lösning är att använda teknikkonsultbolagen för spridning av forskningsresultat, för drift av testbäddar och för att utveckla och driva samverkansprogram mellan akademi och näringsliv. I Finland köper motsvarigheten till Vinnova, Tekes, forskningstjänster från teknikkonsultbolag. Sverige halkar efter i konkurrensen om vi inte snarast tar efter. Teknikkonsulterna har många gånger fler forskare och akademiker anställda än instituten, vilket utgör en outnyttjad resurs i forskningspolitiken.

Reformera tillämpningen av medfinansieringskravet

Kunskapsintensiva tjänsteföretag måste kunna bedriva forskning på jämlika villkor som akademi och institut, det gynnar hela näringslivet.

Det finns i grunden bara en skillnad mellan kunskapsintensiva konsultföretag och deras forskning och forskningsinstitut. RISE har sin grund bl.a. ur kommersiell konsultverksamhet. Konsultföretag borde därför kunna berättigas stöd på samma sätt som ett forskningsinstitut.

Forskare på privata kunskapsintensiva tjänsteföretag bör även kunna forska på samma villkor som akademien om de uppfyller samma krav. Detta skulle även förbättra samverkan mellan Akademi och Näringsliv. Om man uppfyller akademiska krav så **bör man ha samma rätt till stöd och möjligheter att konkurrera om anslag.**

Idag bygger villkoren i medfinansieringskraven på en idé om att 50/50 fördelning mellan stöd och medfinansiering fungerar lika bra för alla företag i olika forsknings- och innovationsprojekt. Många gånger är de kunskapsintensiva tjänsteföretagen med i forskningsprojekt av samma skäl som akademi och institut, för att bidra med sin kunskap, sin metodik, sina metoder. Vanligtvis privatiserar inte tjänsteföretagen resultaten av forskningen genom att patentera eller på annat sätt skydda resultaten. Det innebär att när tjänsteföretag medverkar i forskning så bidrar man till kunskapsspridning på samma sätt som akademien.

En rimlig modell är att kraven på medfinansiering från näringslivet i statliga forskningsprojekt anpassas efter de olika förutsättningar som finns i olika branscher. De branscher som kan förväntas förvärva immateriella rättigheter eller på andra sätt begränsa vidare spridning av resultaten bör i högre grad ha krav på sig att medfinansiera forskning, där är 50/50 finansiering en rimlig modell. För tjänsteföretag som deltar i forskningsprojekt är det rimligare att de endast behöver bidra med 25 procent i medfinansiering och att resten täcks av offentliga medel. Tjänsteföretag har inte samma möjligheter att kontrollera forskningsresultat, och bidrar i högre grad till allmän kunskapsspridning mellan företag i hela näringslivet och till offentlig sektor.

Kostnad 2021-2022 för lägre medfinansieringskrav för tjänsteföretag i forskningssatsningar: 1,5 miljarder (0,75 miljarder/år)

Reformera expertskatten

Sveriges hårdare krav i jämförelse med övriga OECD-länder sätter käppar i hjulen för svensk forskning. Förenkla regelverk och sänk krav så att fler internationella forskare och experter kan etablera sig i Sverige.

- Begränsningen i tid behöver förlängas, idag finns ett krav att de som kan omfattas av expertskatt inte ska ha varit bosatta eller stadigvarande vistats i Sverige under fem år innan anställningen påbörjats. Denna regel bör minskas till 3 år.
- Begränsningen av längden på expertskatteavdraget bör inte vara 3 år som den är idag utan förlängas till 5 år.
- Den förenklingsregel som har införts behöver förenklas ytterligare. Regeln innebär att villkoren för expertskatt ska anses uppfyllda om lön och andra ersättningar överstiger två gånger prisbasbeloppet per månad. Då görs ingen prövning av kvalifikationer mm. Förenklingsregeln bör gälla från och med lön och ersättningar som överstiger 1,5 prisbasbelopp.

Kostnad 2021-2022 Bättre villkor för expertskatten: 1 miljard (0,5 miljarder/år).

E. Fullfölj januariavtalet och fortsätt modernisera arbetsmarknaden

Den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna från januari 2018, även kallad januariavtalet eller januariöverenskommelsen, innehåller en lång rad bra reformer som syftar till att bland annat öka drivkrafterna till arbete, stärka välfärden, genomföra klimatomställningen, säkra en god ekonomisk utveckling och det framtida välbefindandet. Flera av reformförslagen är redan genomförda, andra förbereds och utreds. Särskilt de reformer som är viktiga för ekonomisk tillväxt, effektivare arbetsmarknad, ökad sysselsättning och hållbar omställning är viktiga att genomföra. Flera av de reformer som finns i januariavtalet ligger i linje med förslag som återkommer i olika avsnitt nedan, men vi vill peka ut några som är prioriterade ur tjänsteförhållandets perspektiv här nedan:

Vidga tjänstemarknaderna

Höjt och breddat RUT-avdrag. RUT-avdraget bidrar till att vidga arbetsmarknaden för enkla jobb och till minskat svartarbete i hushållssektorn. Dessutom leder det till att obeskattat hemarbete blir beskattat och att hushållen kan öka sin arbetstid när de kan leja ut hemarbete till en professionell tjänstemarknad. Allt detta leder till att RUT-avdraget finansierar sig självt, samtidigt som den samhällsekonomiska nyttan är stor. Genom att höja RUT-avdraget och bredda det till fler tjänster så kan nya vita jobb skapas och det obetalda hemarbetet minska ytterligare. Genom äldre-RUT kan äldreomsorgen och hemtjänsten avlastas samtidigt som det frigörs tid och möjligheter för de äldre att ha ett gott liv på ålderns höst.

Kostnader 2021–2022 för breddat RUT-avdrag:
0,5 miljarder⁵ (0,25 miljarder/år)

En uppdaterad exportstrategi som även inkluderar satsningar för ökad export av tjänster. Tjänsteexporten blir allt viktigare för Sverige, men det saknas en nationell strategi för ökad tjänsteexport. Nu är det hög tid att ta tag i denna utmaning.

Kostnader 2021–2022 Uppdaterad exportstrategi med fokus på tjänsteexport:
0,5 miljarder (0,25 miljarder/år)

Förenklad planprocess för byggande. Kostnaderna för nybyggnation fördyras och fördröjs av en långsam och komplicerad planprocess vilket hämmar tjänstesektorns utveckling, som ofta är koncentrerad till städerna.

Modernisera arbetsmarknaden

Förbättra matchningen på arbetsmarknaden genom att genomföra LAS-reformen och genom att reformera Arbetsförmedlingen. Den svenska arbetsmarknaden är en akilleshäla för tillväxt och kompetensförsörjning. Den dynamiska anpassningsförmågan måste öka genom större utrymme för flexibel anpassning.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen behöver moderniseras och anpassas för en arbetsmarknad i snabb förändring, vilket kräver avreglering och en ny syn på trygghet. Arbetsmarknadens anpassningsförmåga är avgörande för framgångsrik internationalisering och god tillväxt drivet av innovation och ständiga förbättringar och förändringar. Stelbenta regler hindrar idag nödvändig omställ-

5 Med dynamiska effekter – fler i jobb etc

ning. Arbetstagarnas trygghet bör inte främst ligga i lagar och regler som förhindrar omställning och anpassning, utan i en vetskap att de i händelse av arbetslöshet och sjukdom får effektivt stöd för kompetensutveckling och rehabilitering och ett gott inkomstskydd. Det kräver också att arbetsmarknadspolitiken utvecklas och blir mer effektiv, och att de arbetsmarknadspolitiska verktygen blir tillgängliga för fler än de som står längst från arbetsmarknaden. Matchningen behöver bli mer anpassad till arbetstagarnas och arbetsgivarnas unika förutsättningar och behov. Integrationen av nyanlända behöver också förbättras så att sysselsättningsgapet minskar jämfört med inrikes födda.

- **Reformera LAS.** Den strikta lagstiftningen kring anställningsskydd innebär att arbetstagarnas rörlighet på arbetsmarknaden minskar och allokeringen av kompetens blir mindre effektiv. Dessutom uppstår en insider-outsider problematik som gör att marginalgrupperna på arbetsmarknaden får svårt att etablera sig.
- **Reformera Arbetsförmedlingen.** Fristående matchningsaktörer bör ta över myndighetens matchningsuppdrag och få betalt för resultat.
- **Snabbare integration för nyanlända och utrikes födda, inför etableringsjobben.** Under de senaste årens högkonjunktur har sysselsättningsgapet mellan utrikes och inrikes födda kunnat minska med flera procentenheter. Men gapet är fortfarande stort och riskerar nu att öka rejält till följd av coronakrisens effekter på arbetsmarknaden. Tjänstesektorn är en mycket viktig arbetsmarknad för nyanlända och en viktig integrationsmotor för Sverige. Det finns ett brett utbud av relativt enkla och serviceintensiva jobb i tjänstesektorn, viktiga instegsjobb på arbetsmarknaden med relativt låga ingångslöner. Ett hinder för integration är att drivkrafterna för arbete försvagas av små skillnader mellan bidragsförsörjning och lönearbete. Det behöver åtgärdas genom minskade möjligheter att stapla olika typer av bidrag, genom tydliga försäkringsinslag i socialförsäkringarna och genom avtrappning och bortre parenteser. Höjda jobbskatteavdrag och grundavdrag är också viktiga pusselbitar. En punkt i januariavtalet handlar om att införa etableringsjobb för nyanlända som sänker kostnader för arbetsgivare och leder till fler enkla jobb till arbetsmarknaden. Etableringsjobben ska även tillgängliggöras för bemanningsföretag. Reformen har länge varit på väg men har fortfarande inte genomförts. Nu är det hög tid att genomföra reformen för att förbättra integrationen på arbetsmarknaden.

Kostnader 2021–2022 för etableringsjobben: 2,4 miljarder (1,2 miljarder/år)

Del 3. Investera i hållbar omställning av ekonomin

Ekonomiska kriser medför ofta accelererad strukturomvandling genom att pressen ökar på företag med svag produktivitet och dålig konkurrenskraft. Företag i hela näringslivet tvingas söka nya affärsmodeller och att hitta nya innovativa produkter och tjänster. Den ekonomiska krisen i coronapandemins spår kan också förväntas samverka med andra typer av omvandlingstryck och anpassningskrav. Den tredje stora utmaningen som denna rapport pekar på är vikten av att stötta näringslivets hållbara omställning. Det är nödvändigt för att klara de stora klimatutmaningarna, och det är nödvändigt för att säkra näringslivets konkurrenskraft i en värld med nya krav och förväntningar.

Sveriges klimatmål anges i det Parisavtal som världens länder enats om ska börja gälla senast 2020, samt det klimatpolitiska ramverk som antogs av riksdagen i juni 2017. Det klimatpolitiska ramverket anger att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045. Den hållbara omställningen brådskar och ambitionerna är högt satta. Koldioxidutsläppen från transportsektorn ska minska med 70 procent till 2030 – det är mindre än tio år kvar. En central del av den hållbara omställningen bör därför vara att investera i nya och upprustade järnvägar.

Under coronakrisen har det blivit tydligt hur digitaliseringen bidragit till att Sverige trots allt fungerat relativt väl, både i näringslivet och statsförvaltningen. Detta beror till stor del på tidigare investeringar inom IT- och telekomområdet, som möjliggjort arbete hemifrån, digitala möten och i grunden ett förändrat digitalt beteende och därtill har resandet minskat. En efterfrågan på ökad tillväxt efter krisen kommer att påverka klimatet och det är viktigt att framhålla att informations- och kommunikationstekniken här ska ses som en möjliggörare. Ett digitalt samhälle bidrar direkt till ett hållbarare samhälle och dessa faktorer bör vara nära hopkopplade efter krisen, både på ett nationellt som internationellt plan. Genom satsningar på t.ex. digital infrastruktur, ny teknik och AI stärks vår konkurrenskraft och det är nu dessa satsningar måste äga rum (se även Del 2, A).

Utveckla järnvägsnätet

Andelen godstransporter på järnväg i Sverige har legat relativt konstant under de senaste decennierna, att jämföra med vägtransporter som ökat under samma period. Ökade infrastrukturinvesteringar som stärker godsets framkomlighet ökar konkurrenskraften för svenskt näringsliv.

Järnvägen är viktig både ur tillväxt- och klimatsynpunkt och har under de senaste månaderna mer än bevisat sin roll som ryggrad för långväga och gränsöverskridande transporter. Genom att rusta upp och bygga ny järnväg stärks konkurrenskraften och exportmöjligheterna ökar för näringslivet. Det bidrar till fler arbetstillfällen och ökat välbefinnande. Modern teknik, exempelvis klimatneutralt stål och betong, är centralt för planeringen av nya och utvecklingen av befintliga stambanor.

Fler dubbelspår behövs, idag är flera banor överbelastade vilket skapar kapacitets- och kvalitetsproblem för gods, långväga person- och pendlingstrafik. Dessutom har dagens eftersatta basunderhåll medfört nedsatta hastigheter och sänkta tågvikter. Tågplaneprocessen behöver också effektiviseras. Genom att utveckla tilldelningsprocessen kan kapacitet frigöras utan investeringar i ny infrastruktur.

Följande åtgärder är nödvändiga för en hållbar omställning av transportsektorn:

- **Mer godstransporter på järnväg.** För att andelen godstransporter på järnväg faktiskt ska öka måste en kraftig ökning ske av intermodal tågtrafik och kombitrafik. Ett paket av stora och små åtgärder behövs. Det krävs en nationell strategi för terminalstruktur och tillgänglighet, konkretisering kring industriklusters behov, placering och faciliteter i synk med EU:s krav på transportinfra-

struktur (TEN-T-kraven). Ett måste är konkretisering av standarder på terminaler utmed stamnätet och åtgärdande av alla brister snarast. Vidare krävs åtgärdande av konkreta kapacitetsbrister utmed huvudstråken samt åtgärdande av bristande anslutningar till terminaler och hamnar.

- **Tidigarelägg satsningar inom den Nationella planen.** Den beslutade Nationella planen för upprustning av existerande system är alltför baktung. Tidigarelägg satsningar på underhåll och längre och tyngre tåg samt dubbelspår mot Hallsberg söderut. Inkludera föreslagna kraftfulla satsningar på Inlandsbanan och Ostkustbanan för basindustrin.
- **Bygg nya stambanor, och investera för att korta restiden ut i Europa.** Behovet av nya stambanor för snabba hastigheter är stort och Sverige behöver få bättre tågförbindelser både med våra grannländer och med övriga Europa. En satsning på nya stambanor för höghastighetståg Stockholm – Malmö skulle kunna innebära att svenska Europaresenärer skulle kunna vara i Hamburg på fem timmar efter det att Fehmarn-bält-förbindelsen öppnats 2028. Den snabbare tågtrafiken ger stora produktivitetsvinster och frigör kapacitet för godstrafik på nuvarande stambanor. Det är effektivare och billigare att köra tåg snabbt än långsamt. Det blir då möjligt att ta ut användaravgifter som i stor utsträckning kan finansiera investeringen.

Kostnad 2021–2022: 46 miljarder (23 miljarder per år)

Återhämtning och hållbar omställning av flyget

Flyget och Sveriges flygplatser har stor betydelse för internationell handel och internationella affärsförbindelser, men har också drabbats hårt av restriktionerna mot resor under corona-krisen. Åtgärder krävs för att stötta flygets återhämtning och hållbara omställning, utan återhämtning blir det ingen hållbar omställning. Flyget och flygplatserna knyter samman Sveriges regioner, samtidigt som de också är en bro till och från världen utanför.

I Sverige står flygets koldioxidutsläpp, in- och utrikes, för cirka fem procent av Sveriges totala koldioxidutsläpp, och flygets koldioxidutsläpp har minskat med över 80% de senaste 50 åren. Liksom inom alla andra näringar behöver utsläppen minskas. För att nå målet om ett fossilfritt flyg behövs en omställning mot ökad andel fossilfritt bränsle. Dessutom krävs ökad energieffektivisering och elektrifiering. Ett intressant initiativ som tagits av Swedavia är att lansera en grön obligation, genom vilken man tagit in ett kapitaltillskott på en miljard som ska användas till hållbar omställning.

Följande åtgärder är nödvändiga för en god återhämtning och en lyckad hållbar omställning av flygbranschen:

- Avskaffa flygskatten, åtminstone under en övergångsperiod för att hjälpa flygbranschen på fötter.
- Introducera en reduktionsplikt samtidigt som man säkerställer god tillgång på hållbart bränsle, främst biodrivmedel för jetflygplan, vilket kräver forskning och utveckling samt investeringsstöd till produktionsanläggningar.

Kostnad för flygbranschen 2020–2021: 1,5 miljarder⁶

Teknikstödjande och marknadsdrivande styrmedel

Staten kan med teknikstödjande och marknadsdrivande styrmedel främja näringslivets hållbara omställning. Höga investeringsrisker i ny teknik gör att privata aktörer inte i tillräcklig omfattning kommer vilja satsa på omogen hållbar teknik. Genom samhällsekonomisk analys av olika potentiella investeringar kan staten främja ny, innovativ, hållbar teknik på en stabil beslutsgrund. Samtidigt

⁶ Osäker siffra, hittade den här: <https://www.svd.se/darfor-ar-det-ratt-att-bygga-nya-stambanor>
Vi antar att halva stambaneutbyggnaden genomförs 2021–2022

är det svårt för staten att på förhand hitta de vinnande tekniska investeringarna så det gäller att ha både spets- och breddsatsningar. Ett exempel på en breddsatsning skulle kunna vara skattelättnader för hållbara fou-investeringar och de skattelättnader som redan finns för solceller. Ett exempel på en spetsinvestering skulle kunna vara förmånliga lån till byggandet av en batterifabrik, eller statliga stöd till koldioxidavskiljning. Staten kan också ta på sig en koordinerande roll och bjuda in viktiga aktörer för att samordna större investeringar.

- **Miljöstyrande system.** Ett särskilt område som kräver fokus är miljöstyrande system inom transportsektorn. Transportsektorn behöver tydliga och långsiktiga förutsättningar och miljökompensation är därför en viktig styråtgärd. Det handlar också om internationell anpassning, banavgifterna har i Danmark närapå reducerats till noll genom det kompensationssystem som tillämpats i över 10 år. Sverige halkar efter.
- **Skatteavdrag för klimatåtgärder.** Ett viktigt ekonomiskt styrmedel för hållbar omställning är skatteavdrag för klimatinvesteringar och klimatkompenserande åtgärder. Skatteavdrag kan uppmuntra företag att till exempel köpa och annullera utsläppsrätter, att ställa om till mer hållbar produktion och på andra sätt minska sitt klimatavtryck.
- **Stimulera den hållbara omställningen med skattelättnader för hållbara investeringar, skatteavdrag för klimatåtgärder, stimulansåtgärder för energieffektivisering och bättre resursutnyttjande.** En specifik utmaning idag är att företags utgifter för klimatkompensation inte är avdragsgilla om de inte innebär att företagen får en motprestation till exempel i form av reklamexponering. Att en utgift inte är avdragsgill innebär att den inte dras av från resultatet före skatt, vilket gör att utgiften blir relativt sett dyr i förhållande till andra utgifter som minskar det beskattningsbara resultatet⁷. För att stimulera näringslivet att klimatkompensera och att göra hållbara investeringar bör statliga skattelättnader införas.
- **Utvidga och utveckla det så kallade Energisteget till att omfatta alla fastighetsägare och byggnader (inte bara industrin).** Energieffektiviserande åtgärder är nödvändiga för att Sverige ska klara klimatomställning och uppsatta mål.⁸

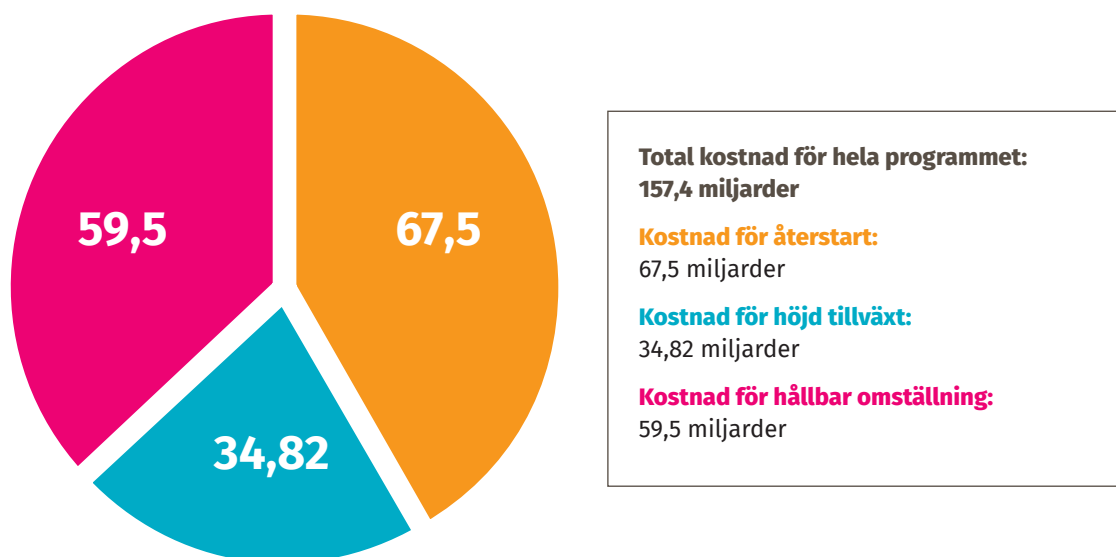
**Kostnader 2021–2022 för teknikdrivande och marknadsstödjande styrmedel mm:
12 miljarder (6 miljarder per år)**

⁷ <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1212751/FULLTEXT02.pdf>

⁸ <http://www.energimyndigheten.se/nyhetsarkiv/2018/nytt-stod-for-energieffektivisering-i-industrin/>

Bilaga. Uppskattade kostnader för programmet

Total fördelning av insatser i Almegas återstartsprogram 2020–2022 (miljarder kr)

A. Kostnader för återstart av tjänstesektorn, med start andra halvåret 2020

Kostnad för sänkt tjänstemoms med 10 procent i ett halvår från 1 september:

- 2020: 8,3 miljarder
- 2021 4,2 miljarder

Summa sänkt tjänstemoms 2020–2021: 12,5 miljarder

Kostnad för sänkt arbetsgivaravgift med 3 procent:

- under september-december 2020, 6 miljarder
- under perioden 2021–2022, 36 miljarder (därefter årlig kostnad 18 miljarder, efter programperioden).

Summa sänkt arbetsgivaravgift 2020–2022: 42 miljarder

Kostnad ersättning för höga sjuklönekostnader 1 oktober 2020 till 31 december 2021:

13 miljarder (0,92 miljarder/månad).

Summa återstart av tjänstesektorn 2020–2022: 67,5 miljarder

B. Kostnader för tillväxtinriktade satsningar 2021–2022

Accelerera den digitala omställningen

- Bredbandsutbyggnad: 8,8 miljarder⁹, (4,4 miljarder per år)
- Handlingsplan för digitalisering av skolan: 1 miljard, (0,5 miljarder/år)

Delsumma: 9,9 miljarder

Lyft vården och omsorgen

- Beta av den växande vårdskulden: 8 miljarder.
- Slopade vårdmöms: 0,42 miljarder
- Hygienlyft i offentlig sektor: 1 miljard (0,5 miljarder/år)

Delsumma: 9,42 miljarder

Säkra näringslivets kompetensförsörjning

- Attrahera och behålla internationella studenter: 1 miljard (0,5 miljarder/år)
- Kompetensavdrag: 3,4 miljarder (1,7 miljarder/år)
- Tech-checkar: 1,6 miljarder (0,8 miljarder/år)
- Skala upp bristyrkesutbildningarna: 0,4 miljarder (0,2 miljarder/år)

Delsumma: 6,6 miljarder

Gör Sverige till den ledande kunskapsnationen

- Ekonomiska incitament för ökad samverkan högskola-näringsliv: 1 miljard (0,5 miljarder/år)
- Utvidgat FoU-avdrag: 0,5 miljarder (0,25 miljarder /år)
- Tjänsteforskningsprogram: 1,5 miljarder (0,75 miljarder/år)
- Lägre medfinansieringskrav i forskningssatsningar: 1,5 miljarder (0,75 miljarder/år)
- Bättre villkor för expertskatten: 1 miljard (0,5 miljarder/år)

Delsumma: 5,5 miljarder

Fullfölj januariavtalet och modernisera arbetsmarknaden

- Breddat RUT-avdrag: 0,5 miljarder¹⁰ (0,25 miljarder/år)
- Uppdaterad exportstrategi med fokus på tjänsteexport: 0,5 miljarder (0,25 miljarder/år)
- Etableringsjobben: 2,4 miljarder (1,2 miljarder/år)

Delsumma: 3,4 miljarder

Summa investeringar för höjd tillväxt: 34,82 miljarder (17,41 miljarder/år)

C. Kostnader för hållbar omställning av ekonomin 2021–2022

- Nya stambanor för ökad trafik och snabbare hastigheter: 46 miljarder¹¹ (23 miljarder per år)
- Kostnad kapitaltillskott flygbranschen: 1,5 miljarder
- Skattelättnader för hållbara investeringar, skatteavdrag för klimatåtgärder: 12 miljarder (6 miljarder per år)

Summa kostnader för hållbar omställning: 59,5 miljarder

9 Enligt PTS är kostnaden 22 miljarder för att ansluta 99,9 procent av befolkningen fram till tomtgränsen. Vi antar att en femtedel av denna bredbandsutbyggnad blir klar under perioden 2021–2022. <https://www.pts.se/globalassets/startpage/dokument/icke-legala-dokument/rapporter/2019/internet/uppfoljning-av-bredbandsstrategi-2019/uppfoljning-av-regeringens-bredbandsstrategi-2019.pdf>

10 Med dynamiska effekter – fler i jobb etc

11 Beloppet avser en del av den totala kostnaden för utbyggnad av stambansnätet, som kan uppskattas till ca 230 miljarder kronor. Vi antar att staten lägger 23 miljarder på år under en tioårsperiod för projektet. Ovan redovisar vi endast de belopp som gäller för de år detta program avgränsar sig till.

almeGa